

RETSPOLITISK FORENING

HØRINGSSVAR

Til Justitsministeriet.

Høring over Straffelovrådets betænkning nr. 1574/2020 om en frivillighedsbaseret voldtægtsbestemmelse - sagsnr. 2020-730-0367.

Høringsbrev af 19. februar 2020 - med svarfrist 18. marts 2020

Svar fremsendt til: jm@jm.dk og chn@jm.dk

Retspolitisk Forening anbefaler, i lighed med Straffelovrådets flertal, at straffelovens §216, stk. 1 ændres, så bestemmelsen baseres på et kriterium om frivillighed. Foreningen tilslutter sig endvidere Straffelovrådets anbefaling om at afstå fra at lovgive om uagtsom voldtægt.

Det understreges imidlertid, at voldtægtsbestemmelsens effektivitet – uanset hvilket kriterium, der benyttes – forudsætter en bredere indsats med henblik på at øge sandsynligheden for at krænkelse af den seksuelle integritet anmeldes hurtigt og følges op med behørig efterforskning og bevissikring.

1. Den politiske position

Retspolitisk Forening har noteret sig, at statsministeren tilsyneladende har truffet beslutning om at tilslutte sig Straffelovrådets mindretals indstilling om en ny samtykkebaseret affattelse af straffelovens § 216, stk. 1. Dermed kunne den politiske position synes fastlagt. Men på den anden side tilsluttede statsministeren sig i pressemeddelelsen i forbindelse med offentliggørelsen af betænkningen flertallets indstilling om at basere bestemmelsens udformning på frivillighed som kriterium.

Dertil kommer, at statsministeren ifølge Ritzaus Bureaus referat fra spørgetimen den 25. februar 2020 udtalte: “Nu er der en høringsfase, og den respekterer vi, og når den er færdiggjort, så går vi i gang med de politiske forhandlinger om, hvordan lovgivningen skal se ud.”

2. Retssikkerheds- og bevismæssige implikationer af begreberne ”samtykke” og ”frivillighed”

Rådets flertal anfører (s. 13.):

”at en ny voldtægtsbestemmelse af hensyn til retssikkerheden i videst muligt omfang skal indebære en klar og forudsigelig retstilstand, som borgerne kan indrette sig efter. Det er flertallets vurdering, at dette hensyn tilgodeses ved en voldtægtsbestemmelse baseret på frivillighed, hvor tilregnelses-, bevis- og bevisbyrde-kravene er uforandrede. Flertallet erkender dog, at en voldtægtsbestemmelse baseret på frivillighed på visse punkter indeholder flere skønmæssige elementer end efter den gældende lovgivning”.

Foreningen finder, at flertallets frivillighedskriterium, som medgivet i flertallets indstilling, rummer sådanne skønmæssige forhold, at der i forhold til bestemmelsens gældende udformning næppe kan blive tale om en klar og forudsigelig retstilstand i disse sager, hvor de retsstiftende kendsgerninger ofte unddrager sig den retlige erkendelse, fordi retten typisk alene har parternes forklaringer at holde sig til.

Lægges et samtykkekriterium til grund er der tale om et væsentligt snævrere kriterium og dermed også bevismæssigt en mindre skønspregt, om end ikke mindre omfattende, vurdering, jf. nedenfor. Samtykket skal således ikke nødvendigvis være udtrykkeligt, men dog positivt udtrykt, jf. mindretalsudtalelsen s. 16, hvorefter

” (...) et samtykkekrav endvidere vil få betydning for tilrettelæggelsen af bevisførelsen, idet det relevante bevistema bliver, om der forelå et positivt samtykke, frem for at bevistemaet bliver det negative – manglende frivillighed. Ved en samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse vil bevistemaet nemlig ikke være fraværet af et samtykke, men derimod tilstedeværelsen af et samtykke, altså noget positivt”.

Ikke desto mindre vil et samtykkekrav derfor også rumme nogenlunde samme problemer som et frivillighedskrav, da samtykket kan fremgå af andre omstændigheder i situationen (stiltiende samtykke). Vurderingen af disse omstændigheder vil i fraværet af et udtrykkeligt samtykke tillige være præget af væsentlige elementer af skøn, selvom bevistemaet umiddelbart kan synes indsnævret.

I den forbindelse hæfter Retspolitisk Forening sig ligesom flertallet (s. 16) ved, at vurderingen af, hvilken betydning passivitet skal have, må afhænge af sagens konkrete omstændigheder, herunder om samlejet er foregået under sædvanlige eller under særlige omstændigheder, forløbet op til samlejet, relationen mellem parterne mv. Denne problemstilling tilgodeses bedre af frivillighedsbegrebet end af samtykkebegrebet.

3. Betydningen af konnotationer til ”samtykke” og ”frivillighed”

Retspolitisk Forening deler også flertallets opfattelse af, at det i almindelighed er umiddelbart forståeligt – og for langt de fleste indlysende – at seksuelle forhold skal være frivillige, mens samtykke leder tankerne hen på, at en række formaliserede krav skal være opfyldt. Med et krav om samtykke vil lovens ordlyd således kunne antyde en videregående kriminalisering, end der ret beset er grundlag for.

Retspolitisk Forening finder ligesom flertallet, at begrebet frivillighed bedre imødekommer intentionen bag en ny voldtægtsbestemmelse, som er at understrege, at ethvert individ har ret til seksuel selvbestemmelse, og at enhver seksuel handling skal basere sig på gensidig frivillighed.

Samtykkemodellen kan have elementer af patroniserende karakter i sig, der åbner for misfortolkninger om, at dokumenterbart eller bevisfast samtykke er nødvendigt, ”da kvinder ikke er til at stole på”...

4. Forudsætninger for effektiv håndhævelse af voldtægtsbestemmelsen

Uanset hvilket kriterium der lægges til grund, forudsætter det efter Retspolitisk Forenings opfattelse, at der sker anmeldelse af krænkelse af den seksuelle integritet så hurtigt som overhovedet muligt, og at anmeldelser straks følges op af en efterforskning udført af efterforskere med særlig uddannelse i den type sager med henblik på sikring af mulige tekniske beviser og forklaringer fra parterne.

5. Vedr. kriminalisering af uagtsom voldtægt

Foreningen skal afslutningsvis tilslutte sig Straffelovrådets enstemmige anbefaling om at afstå fra at lovgive om uagtsom voldtægt.

København, d. 18. marts 2020

Bjørn Elmquist

Formand

Leif Hermann

Bestyrelsesmedlem

Geske Lovmand Hvid

Høringsudvalgsmedlem